

ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔԻ ՍՏՈՒԳՈՒՄ

2021

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԹԵՄԱ 1

ՔՆՆԱՍԵՆՅԱԿԻ ՀԱՄԱՐԸ

ՆՍՏԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐԸ

Ձևաթղթի լրացման կանոնները

Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքները 1-36-ն են, կարճ պատասխանով առաջադրանքները՝ 37-80-ը: Յուրաքանչյուր առաջադրանքի ճիշտ պատասխանը գնահատվում է 1 միավոր:

- Ընտրովի պատասխանով առաջադրանքներում** ձևակերպվում է հարցը և տրվում է պատասխանի չորս տարբերակ: Ճիշտ պատասխանը գտնելուց հետո անհրաժեշտ է տվյալ պատասխանի համարին համապատասխանող վանդակում դնել «X» նշանը:
- Կարճ պատասխանով առաջադրանքները** հաջորդականության, համապատասխանության, բոլոր ճիշտ կամ բոլոր սխալ պատասխանների ընտրությանը առաջադրանքներ են, որոնց ճիշտ պատասխանին համապատասխանող **թվերը** պետք է տեղադրել ձևաթղթի համապատասխան վանդակներում՝ **յուրաքանչյուրում գրելով մեկ նիշ**:

44-46-րդ առաջադրանքներին պատասխանելիս անհրաժեշտ է նախատեսված հորիզոնական վանդակներից յուրաքանչյուրում գրել մեկ նիշ՝ պահպանելով տառերի և թվերի ճիշտ համապատասխանությունը:

47-50-րդ և 76-80-րդ առաջադրանքներին պատասխանելիս անհրաժեշտ է **ժամանակագրական** ճիշտ հաջորդականությամբ դասավորել իրադարձությունները՝ պահպանելով թվերի ճշգրիտ հերթականությունը:

Մնացած առաջադրանքներին պատասխանելիս անհրաժեշտ է գրել առաջադրանքի պահանջին բավարարող ճիշտ պատասխանների համարները, որոնց քանակը կարող է լինել 1, 2 կամ 3: Այս տիպի առաջադրանքներում **պարտադիր չի** պահպանել թվերի ճիշտ հերթականությունը:

37-80-րդ առաջադրանքների պատասխանների համար միավոր է տրվում այն դեպքում, եթե նշված են **բոլոր** ճիշտ պատասխանները:

Ցանկանում ենք հաջողություն

1

Ի՞նչ իրադարձության մասին է ներկայացվող մեջբերումը:

«Քաղաքից տեղում էին նետեր, ինչպես անձրևն ամպերից, պարսատիկների քարերն անձրևի կաթիլների պես. . . պարիսպներից թափվում էին ամբողջ տարին աղմկոտ սուլոցով: Օրերն անցնում էին, ամիսները երկարում. . . ».

- 1) Տիգրանակերտի պաշտպանություն
- 2) Արտագերսի պաշտպանություն
- 3) Արատտայի պաշտպանություն
- 4) Անիի պաշտպանություն

Կարդացե՛ք մեջբերված հատվածը և պատասխանե՛ք 2-5-րդ հարցերին:

2

Պատմական ո՞ր աշխատությունից է ստորև բերված մեջբերումը:

«Այսուհետև զորացե՛ք և քա՛ջ եղեք՝ որպես քաջարի զավակներ, և ոչ ոքից ու ոչնչից մի՛ երկնչեք, որովհետև ահա հասել է քրիստոնյաների փրկության ժամանակը»:

- 1) «Գիրք պատմութեանց»
- 2) «Պատմութիւն պատերազմաց»
- 3) «Համառօտ պատմութիւն Ադուանից»
- 4) «Պատմութիւն Դավիթ բեկին»

3

Ո՞ր վայրում հավաքված զորքին են քաջալերել վերը բերված խոսքերով:

- 1) Հալիձոր
- 2) Չոլակ
- 3) Չավնդուր
- 4) Ջնա

4

Ո՞վ է զորքին քաջալերել վերը մեջբերված խոսքերով:

- 1) Վախթանգ VI
- 2) Դավիթ բեկ
- 3) Մխիթար սպարապետ
- 4) Եսայի Հասան Ջալալյան

5

Ե՞րբ է տեղի ունեցել մեջբերման մեջ նշվող իրադարձությունը:

- 1) 1723 թ.
- 2) 1727 թ.
- 3) 1724 թ.
- 4) 1722 թ.

Կարդացե՛ք մեջբերված հատվածը և պատասխանե՛ք 6-8-րդ հարցերին:

Նրանք հայ ժողովրդին կոչ էին անում «հրաժարվելու ոչ միայն Մեծ Հայաստանի ...այլև, հնարավոր է, նույնիսկ մշտապես ... անվանված հողատարածքների միավորման ավելի համեստ ցանկությունից: Հայաստանին... այլ ելք չի մնում, քան հաշտվել դրա հետ և համաշխարհային հեղափոխության շահերին զոհաբերել և՛ իր երբեմնի հողատարածքները, և՛ իր ժողովրդի այնտեղ մնացած հատվածները»:

6 Ո՞ր իրադարձության հետ կապված է ասվել հետևյալ տեսակետը:

- 1) Բաթումի պայմանագրի կնքում
- 2) Սևրի պայմանագրի կնքում
- 3) ռուս-թուրքական երկրորդ կոնֆերանս
- 4) ԽՍՀՄ-ի կազմավորում

7 Ովքե՞ր էին այս տեսակետի հեղինակները:

- 1) քեմալականները
- 2) բոլշևիկները
- 3) վրացիները
- 4) ադրբեջանցիները

8 Ո՞ր հողատարածքների մասին է խոսքը:

- 1) անատոլիական
- 2) հայկական
- 3) արցախյան
- 4) արևմտյան

9 Ո՞վ է հետևյալ խոսքերի հեղինակը:

«Հայ տարրը պետք է հիմքից արմատախիլ անել, որպեսզի ոչ մի հայ չմնա մեր հողում, և մոռացվի բուն այդ անունը: Հիմա պատերազմ է, այսպիսի հարմար առիթ այլևս չի լինի: Մեծ տերությունների միջամտությունն ու համաշխարհային մամուլի աղմկոտ բողոքները կմնան աննկատ, իսկ եթե նրանք իմանան էլ, կկանգնեն կատարված փաստի առաջ, և դրանով իսկ հարցը կսպառվի»:

- 1) Թալեաթ
- 2) Նազըմ
- 3) Ջեմալ
- 4) Էնվեր

Կարդացե՛ք մեջբերված խոսքը և պատասխանե՛ք 10 -11-րդ հարցերին:

«Գալստյանի անունը մենք կմտցնենք հերոսների՝ պաշտպանների անջնջելի ցուցակում և կհիշենք նրան ընդմիշտ»:

10 Ո՞վ է մեջբերված խոսքի հեղինակը:

- 1) Հովհաննես Բաղրամյան
- 2) Համազասպ Բաբաջանյան
- 3) Նիկոլայ Տիխոնով
- 4) Գեորգի Ժուկով

11 Ո՞ր քաղաքի անունն է բաց թողնված մեջբերման մեջ:

- 1) Մոսկվա
- 2) Ստալինգրադ
- 3) Սևաստոպոլ
- 4) Լենինգրադ

12 Ո՞ր գրքից է մեջբերված հատվածը:

«... բանն այն է, որ եթե հասարակ ժողովրդից որևէ մեկը սխալվում կամ մեղանչում է, ապա միայն իրեն է վնաս բերում, իսկ իշխանի սխալվելը ոչ միայն վնասներ, այլև երբեմն մեծամեծ պատուհասներ ու աշխարհավերություններ է բերում ամբողջ ազգին... »:

- 1) «Որոգայթ փառաց»
- 2) «Նոր տետրակ, որ կոչի յորդորակ»
- 3) «Մարտական հրահանգներ»
- 4) «Ազգապատում»

13 Ի՞նչ նպատակով է հրատարակվել Մխիթարյան միաբանության «Տարեգրություն» պարբերականը:

- 1) Հայ ժողովրդին իր պատմությանը հաղորդակից դարձնելու համար:
- 2) Եվրոպայի հետ քաղաքական հարաբերությունների հիմքեր գցելու համար:
- 3) Հայության հասարակական կյանքը կազմակերպելու և ուղղորդելու համար:
- 4) Հայ ժողովրդին աշխարհում կատարվող իրադարձությունների մասին տեղեկություններ հաղորդելու համար:

14 Որտե՞ղ է գտնվում Արձնի գյուղը:

- 1) Արագածի ստորոտում
- 2) Արևելյան Եփրատի հովտում
- 3) Արաքսի հովտում
- 4) Արևելյան Տիգրիսի հովտում

Կարդացե՛ք մեջբերված խոսքը և պատասխանե՛ք 15-րդ և 16-րդ հարցերին:

«Ամեն ոք իր մասին է մտածում: Իր երկրի սահմաններից այն կողմ եթե նայող կա, նայում է միայն հանուն իր շահերի: Ոչ ոք ոչ մի մարդ չի ուղարկի տաճկական ճակատ՝ տուն գնացող ռուսներին փոխարինելու համար... Մենակ ենք և պետք է ապավինենք միայն մեր ուժերին՝ թե՛ ճակատը պաշտպանելու և թե՛ երկրի ներսում կարգ հաստատելու համար»:

15 Որտե՞ղ է հնչել հետևյալ ելույթը:

- 1) Թիֆլիսի Հայոց ազգային խորհրդի նիստում
- 2) Արևմտահայերի ազգային համագումարում
- 3) Երևանի Հայոց ազգային խորհրդի նիստում
- 4) Հայոց ազգային համախորհրդակցությունում

16 Ո՞վ է վերը բերված խոսքերի հեղինակը:

- 1) Թովմաս Նազարբեկյան
- 2) Արամ Մանուկյան
- 3) Մովսես Միլիկյան
- 4) Նիկոլ Աղբալյան

17 Ո՞վ է ստորև բերված խոսքերի հեղինակը:

«Ես չեմ, որ կիրավիրեմ ձեզ, արտասահմանյան հա՛յ երիտասարդներ, այլ դժբախտ հայրենիքին հողն ու քարը իրենց արյունով ներկած մեր նահատակներն ու պաշտելի հերոսներն են, որ կոչ կրնեն ձեզի՝ զենքի, զինավարժության ու վրեժխնդրության»:

- 1) Գևորգ Չավուշ
- 2) Հրայր Դժոխք
- 3) Անդրանիկ Օզանյան
- 4) Նիկոլ Դուման

18

Ո՞ր շարքում են ընդգրկված միայն Բ. ա. II հազարամյակում Հայկական լեռնաշխարհում ստեղծված պետական կազմավորումները:

- 1) Հայասա, Նաիրի երկրներ, Միտանի, Թեգարամա
- 2) Հայասա, Նաիրի երկրներ, Միտանի, Արմանի
- 3) Հայասա, Նաիրի երկրներ, Արմանի, Թեգարամա
- 4) Հայասա, Արատտա, Միտանի, Թեգարամա

19

Թվարկված գործիչներից ո՞վ է նշել, որ օտար գիտական մտքին հետևելուն գուգահեռ անհրաժեշտ է չմոռանալ կամ չանտեսել սեփական ժողովրդի ձեռքբերումները:

- 1) Գրիգոր Մագիստրոս
- 2) Մատթեոս Ջուղայեցի
- 3) Անտոն Գարագաշյան
- 4) Վիկտոր Համբարձումյան

20

Նշված պայմանագրերից որի՞ կնքման արդյունքում է Հայաստանը գտնվել քաղաքական ավելի բարենպաստ իրավիճակում:

- 1) Արտաշատ
- 2) Դամասկոս
- 3) Կարակորում
- 4) Նվարսակ

21

Ընտրել տերմինի կամ հասկացության ճիշտ բացատրությունը:

- 1) Մարաշում Սարգիս Ճեպեճյանի ղեկավարությամբ քեմալականների դեմ հայերի պաշտպանական մարտերը գլխավորող մարմինը կոչվում էր ինքնապաշտպանության բարձրագույն խորհուրդ:
- 2) 1920թ. ամռանը նախաստորագրված խորհրդա-քեմալական փաստաթուղթը կրում էր «Սրտագին և անկեղծ բարեկամության պայմանագիր» անվանումը:
- 3) Տաթևում հրավիրված համազանգեզուրյան 1-ին համագումարում Ջանգեզուրը հռչակվեց «Լեռնահայաստան»:
- 4) Մայիսյան ապստամբության ժամանակ բոլշևիկների ազդեցության տակ անցած զրահագնացքը կոչվում էր «Վարդան Մամիկոնյան»:

22

Ներկայացված պատճառներից կամ հետևանքներից ո՞րն է ճիշտ:

- 1) Արձեշի ճակատամարտի հաղթական ավարտից ոգևորված հայ ապստամբները շարժվեցին դեպի Բագրևանդ գավառ:
- 2) 720-ական թթ. հայերի նկատմամբ ճնշումները սաստկանում էին արաբական զորքերի պարբերաբար կրկնվող արշավանքների պատճառով:
- 3) VII դարի 60-70-ական թթ. Հայաստանի շարունակվող տնտեսական ու քաղաքական անկումը նրա անկախության կորստի հետևանք էր:
- 4) Ավարայրի ճակատամարտում նահատակված հայորդիներին սրբերի շարքին դասելու համար հիմք էր ծառայել IV դարի առաջին կեսին սահմանված կարգը:

23

Թվարկվածներից որո՞նք են արևմտահայության նկատմամբ Ռուսաստանի ժամանակավոր կառավարության որդեգրած քաղաքականության արդյունքներ:

- ա) Առաջին անգամ պաշտոնապես ճանաչվեց և ձևակերպում ստացավ Օսմանյան կայսրությունից նվաճված տարածքի հայկական մասը՝ որպես վարչական առանձին միավոր՝ «Թուրքահայաստան» անունով:
- բ) Ժամանակավոր կառավարությունը ճանաչեց Արևմտյան Հայաստանի անկախությունը:
- գ) Ռուսական զորքերը անհապաղ դուրս էին բերվում թուրքերից գրաված տարածքներից:
- դ) Ռուսական նոր իշխանությունը սկսեց հայկական մարզերում հայանպաստ քաղաքականություն իրականացնել:
- ե) Ժամանակավոր կառավարությունը հրահանգեց թույլատրել արևմտահայերին վերաբնակվելու հայկական երեք մարզերում:
- զ) Հատուկ որոշմամբ Արևմտյան Հայաստանում հաստատված բոլոր քրդերը տեղահանվելու էին:

- 1) ա, դ, գ
- 2) բ, գ, զ
- 3) ա, դ, ե
- 4) գ, ե, զ

24

Թվարկվածներից որո՞նք են Դամասկոսում կնքված հայ-արաբական դաշնագրի պայմաններից:

- ա) Բյուզանդացիների ներխուժման դեպքում խալիֆայությունն այնքան զորք էր ուղարկելու, որքան կամենային հայերը:
- բ) Հայաստանում տեղակայվելու էին սահմանափակ քանակությամբ արաբական զորքեր:
- գ) Հայոց եկեղեցիներն ազատվելու էին հարկերից:
- դ) Արաբական խալիֆայությունը ճանաչում էր Հայաստանի տարածքային ամբողջականությունը:
- ե) Հայաստանում գանձվող հարկի հաշվին հայերը պահելու էին 15-հազարանոց այրուձի:
- զ) Պարսիկների ներխուժման դեպքում խալիֆայությունն այնքան զորք էր ուղարկելու, որքան կամենային հայերը:
- է) Արաբական խալիֆայությունն առնվազն երեք տարի Հայաստանից հարկ չէր գանձելու, իսկ դրանից հետո հայերը վճարելու էին այնքան, որքան կամենային:
 - 1) բ, դ, գ
 - 2) ա, գ, է
 - 3) բ, է, գ
 - 4) ա, է, է

25

Թվարկվածներից որո՞նք են 1905–1906 թթ. հայ-թաթարական ընդհարումների հետևանքներ:

- ա) Հայությունը մարտական լուրջ փորձառություն անցավ:
- բ) Ավելի գերիշխող դարձավ հայ ժողովրդի երկու հատվածների միասնականության գաղափարը:
- գ) Ամրապնդվեց հայերի և կովկասյան թաթարների ռազմաքաղաքական դաշինքը:
- դ) Բարձրացավ հայերի վստահության աստիճանը. նրանք պատրաստ էին հակահարված տալու իրենց ոչ բարյացակամ հարևաններին:
- ե) Հայ հոգևորականության հեղինակությունն աճեց որպես զինված պայքարի կազմակերպիչ:
- զ) Մկսեց արժարժվել երկրամասի հայկական բնակավայրերը միավորելու և անկախ Հայաստան ստեղծելու գաղափարը:
- է) Ռուսական մեծապետական շովինիզմն սկսեց տեղի տալ, թուլացավ ոչ ռուս ժողովուրդների ազգային-գաղութային ճնշումը:
 - 1) բ, գ, է
 - 2) ա, դ, գ
 - 3) բ, գ, է
 - 4) ա, բ, դ

26

Գտնել այն երկու իրադարձությունները, որոնք խախտում են ստորև տրված շարքի ժամանակագրական հաջորդականությունը:

- ա) Գյուլիստանի պայմանագրի կնքումը
- բ) Երևանի գրավումը ռուսների կողմից
- գ) Շամքորի ճակատամարտը
- դ) Օշականի ճակատամարտը
- ե) ռուսական զորքերի կողմից Սարդարապատի գրավումը
- զ) Թուրքմենչայի պայմանագրի կնքումը
- է) «Նոր տետրակի» ռուսերեն թարգմանությունն ու լույսընծայումը Պետերբուրգում
- ը) Ադրիանուպոլսի պայմանագրի կնքումը
- թ) Վ. Բեհբութովի նշանակվելը Հայկական մարզի կառավարչի պաշտոնում

- 1) գ, է
- 2) բ, է
- 3) ե, գ
- 4) բ, թ

27

Թվարկված իրադարձություններից ո՞րն է տեղի ունեցել վեցերորդը՝ ըստ ժամանակագրական հաջորդականության:

- ա) խորհրդա-գերմանական չհարձակման պայմանագրի կնքումը
- բ) Նելսոն Ստեփանյանի զոհվելը
- գ) 390-րդ դիվիզիայի կազմացրումը
- դ) հատուկ որոշումով Հայոց եկեղեցում Մեծ եղեռնի օրը նշելն արգելելը
- ե) Նվեր Սաֆարյանի նշանակվելը Թամանյան դիվիզիայի հրամանատար
- զ) Էջմիածնի վանքը փակելու վերաբերյալ ՀԿ(Բ)Կ կենտկոմի որոշման ընդունումը
- է) ավիացիայի մարշալ Սերգեյ Խուդյակովի գնդակահարությունը
- ը) ԽՍՀՄ կառավարության կողմից խորհրդա-թուրքական բարեկամության և չեզոքության պայմանագրի չեղյալ հայտարարելը

- 1) է
- 2) դ
- 3) գ
- 4) բ

Իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- ա) Սպիտակի երկրաշարժը
- բ) «Հայկական ԽՍՀ-ի և Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորման մասին» համատեղ որոշման ընդունումը
- գ) ՀՀ-ում եռաստիճան դատական համակարգի ներդրումը
- դ) Հայաստանի անկախության մասին հռչակագրի ընդունումը
- ե) ՀՀ անկախության հանրաքվեն
- զ) Հայոց համազգային շարժման առաջին համագումարի բացումը
- է) ՀՀ-ում վարչատարածքային նոր միավորների՝ 10 մարզերի ստեղծումը
- ը) Լևոն Տեր-Պետրոսյանի ընտրվելը Հայաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահ
- թ) ՀՀ բարձրագույն օրենսդիր մարմնի՝ Գերագույն խորհրդի վերանվանվելը Ազգային ժողով
- ժ) ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավորների 1-ին համագումարի բացումը

- 1) ա, գ, ժ, բ, թ, ե, դ, ը, գ, է
- 2) ա, ժ, գ, բ, ը, դ, ե, թ, է, գ
- 3) ժ, գ, ա, բ, դ, ը, ե, թ, է, գ
- 4) ժ, գ, բ, ա, ը, դ, թ, գ, է, է

Ստորև թվարկված պատմական իրադարձությունների պատճառներից և հետևանքներից որո՞նք են սխալ:

- ա) Վարդանանց պատերազմի արդյունքը հայոց երկրի ներքին ինքնուրույնության պահպանումն էր:
- բ) Խաղխաղի ճակատամարտի հետևանքը պարսից զորավար Միհրանի քսանհազարանոց զորքի պարտությունն էր:
- գ) Հայ իշխանների միջև առաջացած տարաձայնություններին Սաջյան ամիրաների միջամտության առիթը՝ Նախճավան քաղաքի համար վեճն էր:
- դ) 1137 թ. Հովհաննես Կոմնենոս կայսեր՝ Կիլիկիա արշավանքի պատճառը Թորոս I-ին միջերկրածովյան շրջանից դուրս մղելն էր:
- ե) Անտիոքի իշխանի որդի Ֆիլիպին հայոց գահից զրկեցին նրա ոչ հայամետ քաղաքականության պատճառով:
- զ) 1307 թ. Սիսի եկեղեցական ժողովի հետևանքը Հայոց եկեղեցու ծեսերի և արարողությունների մի մասի հարմարեցնելն էր հունական և ասորական եկեղեցիների դավանանքին:

- 1) բ, դ, գ
- 2) ա, գ, դ
- 3) բ, ե, գ
- 4) ա, բ, գ

Նշված պնդումներից որո՞նք են ճիշտ:

- ա) Դավիթ Ալավկատրդին XII դարում հայ իրականության մեջ առաջին անգամ փորձեց իրավական մեկ համակարգի մեջ ընդգրկել եկեղեցական և աշխարհիկ իրավունքը և ստեղծել միասնական օրենսդրություն:
- բ) Միջնադարյան հայ իրավական մտքի գլուխգործոցը Մխիթար Գոշի «Դատաստանագիրքն» է, որը կազմվել է XII դարի վերջերին:
- գ) Կաթողիկոս Ներսես Շնորհալու հեղինակած «Հայոց կանոնագիրքը» անդրադառնում է ամուսնա-ընտանեկան իրավունքի որոշ նորմերի:
- դ) Պարսից արքա Պերոզը Հայաստանը թուլացնելու նպատակով հողեր ժառանգելու իրավունք շնորհեց սեպուհներին:
- ե) Կիլիկիայում գործող բարձրագույն դպրոցների շարքում մեծ հռչակ էր վայելում Սսի համալսարանը, որի հիմնադրմանը աջակցել էր Գրիգոր Մլիճեցին:
- զ) Ղևոնդ պատմիչը նկարագրել է հայ ժողովրդի հերոսական պայքարը պարսից տերության դեմ:

- 1) բ, ե, գ
- 2) ա, բ, ե
- 3) ա, բ, դ
- 4) բ, դ, ե

Կարդացե՛ք մեջբերված հատվածը և պատասխանե՛ք 31- 35-րդ հարցերին:

«Լեոնային Ղարաբաղը մշտնջենապես բնակեցված է եղել հայերով, և նրանց հայրենիքի մի հատվածն է, որը, մեղքով հայտնվելով Ադրբեջանի կազմում, 65 տարի շարունակ ենթարկվել է ստորացման, վիրավորանքների ու ամեն տեսակի ճնշումների... Լեոնային Ղարաբաղի ճակատագիրը կարող են լուծել միայն ... Ստեղծված իրավիճակի միակ ճշմարիտ լուծումը կարող է լինել Լեոնային Ղարաբաղի դուրսբերումը Ադրբեջանի կազմից»:

Որտե՞ղ են հնչել այս խոսքերը:

- 1) Երևանում՝ ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նիստում
- 2) Մոսկվայում՝ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության նիստում
- 3) ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահության նիստում
- 4) ԼՂԻՄ Հատուկ կառավարման կոմիտեի նիստում

Ըստ սկզբնաղբյուրի՝ ո՞ւմ մեղքով է հայտնվել ԼՂԻՄ–ը Ադրբեջանի կազմում:

- 1) Սերգեյ Կիրով
- 2) Նարիման Նարիմանով
- 3) Իոսիֆ Ստալին
- 4) Վլադիմիր Լենին

33

Ըստ սկզբնաղբյուրի՝ Լեոնային Ղարաբաղի ճակատագիրը կարող են լուծել միայն:

- 1) Հայաստանի Հանրապետության բնակիչները
- 2) միջազգային կառույցները
- 3) Լեոնային Ղարաբաղի բնակիչները
- 4) Ռուսաստանի Դաշնությունը և ԱՄՆ-ը

34

Ո՞վ է մեջբերված խոսքերի հեղինակը:

- 1) Զորի Բալայան
- 2) Վաչե Սարուխանյան
- 3) Յակով Զարոբյան
- 4) Հենրիխ Պողոսյան

35

Ե՞րբ են ասվել մեջբերված խոսքերը:

- 1) 1988 թ. հունիսի 15
- 2) 1988 թ. հուլիսի 18
- 3) 1988 թ. հուլիսի 20
- 4) 1988 թ. հունիսի 13

36

Նշված իրադարձություններից ո՞րն է վկայում Խալդի աստծո պաշտամունքի պահպանման մասին:

- 1) Բաբելոնի ապստամբություն
- 2) Արածանիի ճակատամարտ
- 3) Արատտայի պաշտպանություն
- 4) Արմավիրի պաշարում

37

Ներկայացված պատճառներից կամ հետևանքներից որո՞նք են ճիշտ:

- 1) Ժառանգական նախարարական խոշոր հողատիրության զարգացումը ուշ միջնադարում հանգեցրեց նրան, որ թագավորական հողատիրությունը ամփոփվեց Միջնաշխարհում գտնվող ոստանի սահմաններում:
- 2) VI դարի հայ եկեղեցական ժողովները Հայոց եկեղեցու դավանաբանությունը պաշտպանեցին բյուզանդական եկեղեցու ոտնձգություններից:
- 3) Բյուզանդիան վարում էր Արաբական խալիֆայության կենտրոնաձիգ ուժերին խրախուսելու քաղաքականություն:
- 4) Բյուզանդիան ծածուկ խրախուսում էր պարսից տերության դեմ VIII դարում ապստամբած հայերին:
- 5) Հուստինիանոս I-ի ընդունած ժառանգության մասին հատուկ օրենքը նպաստեց Արևմտյան Հայաստանի հայ նախարարների իշխանության թուլացմանը:

Նշված պնդումներից որո՞նք են ճիշտ :

- 1) Արաբ ամիրաների հարկային ու կրոնական դաժան հալածանքները դարձան 703թ. հակաարաբական ապստամբության պատճառ:
- 2) 748-750թթ. ապստամբությունն ընդգրկեց նաև Սասուն-Խուր գավառը:
- 3) Բագրատունիների Հայոց թագավորության ստեղծմանը նախորդած տասնամյակներին ուժեղացան Բագրատունի, Արծրունի, Արցախի, Սյունիքի հայկական իշխանությունները:
- 4) 850թ. սասունցիները մահապատժի ենթարկեցին Հայաստան ներխուժած արաբական զորքերի հրամանատար Յուսուֆին:
- 5) 703թ. հակաարաբական ապստամբության ժամանակ Հովհան Օձնեցի Հայոց կաթողիկոսը նամակով խալիֆից խնդրում է ճանաչել հայոց հավատքը և խուսափել արյունահեղությունից:
- 6) Արցախի Քթիշ ամրոցի պաշտպանները մեկ տարի հերոսաբար դիմադրեցին արաբական զորքերին:

Ընտրել տերմինների կամ հասկացությունների սխալ բացատրությունները:

- 1) Մինչև 1991 թ. նոյեմբերի կեսերը նոր ինքնիշխան պետությունների ղեկավարների քննարկած միութենական պայմանագրի նախագծի վերջնական տարբերակում նոր միությունը բնութագրվում էր որպես «համադաշնային ժողովրդական պետություն»:
- 2) 1947 թ. ապրիլի 30-ից մայիսի 4-ը Նյու Յորքում կայացած Հայկական համաշխարհային կոնգրեսի նախաձեռնող կազմակերպությունը կոչվում էր Ամերիկայի Հայկական ազգային խորհուրդ:
- 3) 1987 թ. հունիսի 18-ին 1915 թ. հայերի ցեղասպանությունը դատապարտած մարմինը կոչվում էր Եվրոպական միություն:
- 4) Էջմիածնում հիմնված մշակութային-պատմական ինստիտուտը 1925 թ. վերափոխվելուց հետո կոչվեց Գիտության և արվեստի ինստիտուտ:
- 5) 1988 թ. փետրվարի 20-ին ԼՂԻՄ մարզխորհրդի արտահերթ նստաշրջանի օրակարգում դրված հարցը վերնագրված էր՝ «Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի Գերագույն խորհրդի միջնորդությունը՝ երկրամասը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ից հանելու և Հայկական ԽՍՀ-ի կազմի մեջ մտցնելու մասին»:
- 6) Փարիզում Պոդոս Նուբարի նախաձեռնությամբ հրավիրված ժողովը հայտնի է «Հայոց ազգային համագումար» անունով:

Ստորև տրված պնդումներից որո՞նք են սխալ:

- 1) Բնիկ հայկական ավանդության համաձայն՝ Հայ(ա) աստծու անունով մեր ժողովուրդը կոչվել է հայ, իսկ երկիրը՝ Հայք, Հայաստան:
- 2) Միջնադարում հայկական ուժեղ պետություն է ստեղծվել Միջերկրական ծովի հյուսիս-արևելյան ափին ընկած Կիլիկիայում, որն ունեցել է մինչև 50.000 քառ. կմ տարածք:
- 3) Հայերի ծագումնաբանության մասին վրացական ավանդությունը գրի է առնվել զարգացած միջանադարի վրաց հեղինակների կողմից:
- 4) Թորգոմա տունը եղել է Եփրատի վերին ավազանում և հիշատակվում է դեռևս Ք. ա. XX - Ք. ա. XVIII դարերում:
- 5) Հայասայի և Ասորեստանի միջև կնքվել է բարեկամության և փոխօգնության պայմանագիր:
- 6) Ք. ա. VIII հազարամյակում Արարատյան դաշտում գոյություն ունեին զարգացած վաղ երկրագործական հասարակություններ:

Ընտրել տերմինների կամ հասկացությունների ճիշտ բացատրությունները:

- 1) Յակով Զարոբյանի նախաձեռնությամբ ԽՄԿԿ կենտկոմին ՀԿԿ կենտկոմի ուղարկած ծավալուն նամակը վերնագրված էր «1915 թ. հայերի զանգվածային բնաջնջման 50–ամյակի հետ կապված միջոցառումների մասին»:
- 2) Խորհրդային իրականությունն առանց ուժային միջոցների, գաղափարական ճանապարհով փոփոխելու պայքարի ուղին ընտրած մարդկանց կոչում էին իրավապաշտպաններ:
- 3) Խորհրդային Հայաստանում ձևավորված գաղտնի կազմակերպություններից «Հայկական երիտասարդական միություն»-ը հայտնի էր «Յոթ հայրենասերներ» անունով:
- 4) Օրենսդիր բարձրագույն մարմինը, որը 1988 թ. հունիսի 15–ին քննարկեց ԼՂԻՄ մարզխորհրդի փետրվարի 20–ի որոշումը, Հայաստանի Ազգային ժողովն էր:
- 5) 1989 թ. օգոստոսի 16–ին Ստեփանակերտի պետական թատրոնի շենքում տեղի ունեցած Լեռնային Ղարաբաղի ազգաբնակչության լիազոր ներկայացուցիչների համագումարում 80 հոգուց ընտրված մարմինը կոչվում էր Ազգային խորհուրդ:
- 6) Հայաստանում 1966 թ. ապրիլի 24–ին ստեղծված նոր գաղտնի կազմակերպությունը կոչվում էր «Ազատ, Անկախ և Միացյալ կուսակցություն»:
- 7) Հայաստանի Գերագույն խորհրդի 1990թ. օգոստոսին ընդունած փաստաթուղթը կոչվում էր «Հռչակագիր Հայաստանի պետական անկախության վերականգման մասին»:

42

Գտնել ճիշտ պատասխանները:

Ի՞նչ հետևանքներ ունեցան 1996 թ. նախագահական ընտրությունները.

- 1) Պաշտոնական տվյալներով ձայների մեծամասնությամբ նախագահ ընտրվեց «Հանրապետություն» միավորման առաջադրած թեկնածուն:
- 2) Չայների մեծամասնությամբ նախագահ ընտրվեց «Միասնություն» դաշինքի առաջադրած թեկնածուն:
- 3) ՀՀ նախագահ ընտրվեց ԱԺՄ առաջադրած թեկնածուն:
- 4) Ընդդիմադիր ուժերի կողմից առաջ քաշվեց կրկնակի ընտրությունների պահանջը:
- 5) Երկրում խորացավ քաղաքական ճգնաժամը:
- 6) ՀՅԴ-ն դադարեցրեց ընդդիմադիր պայքարը և սատարեց ընտրված ՀՀ նախագահին:
- 7) Երկրի բոլոր քաղաքական ուժերի ղեկավարությամբ սկսվեցին հանրահավաքներ ու ցույցեր:

43

Գտնել ճիշտ պատասխանները:

Արցախյան հիմնախնդրի շուրջ տարվող աշխատանքների արդյունքում՝

- 1) Արցախյան հիմնախնդիրը Եվրոպայի անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) քննարկման առարկա դարձավ 1992 թ. հունվարից, երբ ՀՀ-ն անդամակցեց ԵԱՀԿ-ին:
- 2) ԵԱՀԿ ձևաչափով ստեղծվել է արցախյան հիմնախնդրի լուծման հիմնական կառույցը՝ ԵԱՀԿ Մինսկի խումբը՝ Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի և Գերմանիայի համանախագահությամբ:
- 3) 1999 թ. վերջին ԵԱՀԿ Լիսաբոնի գազաթնաժողովում փորձ արվեց Արցախյան հիմնախնդրի լուծումը կապել Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության հետ:
- 4) ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների ջանքերով 1999թ. սկսվեցին Հայաստանի և Ադրբեջանի նախագահների ուղղակի շփումները:
- 5) ՀՀ-ի համար խնդրի կարգավորման հիմքը եղել է պետությունների տարածքային ամբողջականության պահպանման իրավունքի ամրագրումը:
- 6) 1994 թ. ապրիլի 12-ի զինադադարից հետո սկսվեց ԼՂՀ հակամարտության կարգավորման բանակցային փուլը:
- 7) 1993 թ. ընթացքում ԼՂՀ-ի խնդրով ՄԱԿ-ում ընդունվել է երեք բանաձև:

Քաղաքական կազմակերպություն**Գործիչ**

- ա. Հնչակյան կուսակցություն
- բ. Հայ հեղափոխական դաշնակցություն
- գ. Բարենպատակ ընկերություն
- դ. Միություն ի փրկություն
- ե. Պաշտպան հայրենյաց
- զ. Հայրենասերների միություն

- 1) Խաչատուր Մալումյան
- 2) Կարապետ Նշկյան
- 3) Ներսես Աբելյան
- 4) Գրիգոր Մոսեյան
- 5) Պետրոս Հայկազունի
- 6) Ռուբեն Խանազատ
- 7) Հակոբ Կալոյան

- ա. Հայոց ազգային կենտրոնական բյուրո
- բ. Ազգային պատվիրակություն
- գ. Ազգային սահմանադրություն
- դ. Ազգային ժողով
- ե. Հայոց տուն
- զ. Պատգամավորական Կենտրոնական ժողով

- 1) Պողոս Նուբար փաշայի գլխավորությամբ 1912 թ. ստեղծված մարմին
- 2) օրենսդիր մարմին, որն, ըստ Ազգային սահմանադրության, ընտրվում էր ամբողջ ազգի կողմից
- 3) Թիֆլիսում ստեղծված մարմին, որի գլխավոր նպատակը Հայկական հարցի լուծմանը նպաստելն էր
- 4) արևմտահայերի ներքին կյանքը կազմակերպող իրավական փաստաթուղթ
- 5) Մկրտիչ Խրիմյանի նախաձեռնությամբ հրավիրված Ռուսաստանում ապրող հայերի ժողով
- 6) ըստ «Որոգայթ փառացի»՝ հայոց ապագա պետության բարձրագույն օրենսդիր մարմին
- 7) դաշնակցության ղեկավար մարմին

46

Հասկացությունները համապատասխանեցնել իրենց բովանդակությանը:

ա. շահապ	1) հողագուրկ գյուղացի
բ. չելլո	2) քրդերից կազմված պատժիչ հեծելագնդեր
գ. աշար	3) քաղաքի կառավարիչ, քաղաքապետ
դ. մարաբա	4) բերքի 1/10-րդ մասով վճարվող հարկատեսակ
ե. համիդիե	5) բուն քաղաք
զ. շահաստան	6) վիլայեթի կառավարիչ
	7) քրդական հակակառավարական ջոկատ

47

Իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) Անավարզայի վերածվելը Կիլիկիայի մայրաքաղաքի
- 2) Բերդուսի ճակատամարտը
- 3) Աղթամարի կաթողիկոսության հիմնադրումը
- 4) Թորոս II-ի կառավարման ավարտը
- 5) Հայոց կաթողիկոսի նստավայրի հաստատումը Հռոմկլայում
- 6) Կարսի թագավորության ձևակերպումը հպատակություն հայտնելը թյուրք-սելջուկներին

48

Իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) նշանավոր հայդուկ Հրայրի գոհվելը
- 2) Հայ առաքելական եկեղեցու գույքի բռնագրավման մասին օրենքի չեղարկումը
- 3) «Հայրենիքի սիրո գրասենյակ» խմբակի հիմնումը
- 4) Անդրանիկի՝ «Մարտական հրահանգներ» կանոնագիրքը հեղինակելը
- 5) Արաբոյի անդամակցելը «Դաշնակցություն» կուսակցությանը
- 6) Մոսկվայի «Հայրենասերների միության» գործունեության դադարեցումը

49

Իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) Հայկազուն Երվանդական թագավորության անկախության վերականգնումը
- 2) Հայաստանի վերածումը սատրապության
- 3) Հայկական արքայական առաջին դրամների հատումը
- 4) Վահագնի գահակալումը
- 5) Բագարանի հիմնադրումը
- 6) Բաբելոնի գրավումը հայ-պարսկական զորքերի կողմից

50

Ստորև նշված մեջբերումները դասավորել ըստ նրանցում նկարագրվող իրադարձությունների ժամանակագրական հաջորդականության:

- 1) «... եղավ աստվածագիտության լույսի դուռ և բազմազան բարիքների երջանիկ օրինակ»:
- 2) «Անհնազանդ մի ազգ են... մեր միջև: Բայց եկ... ես իմս (այսինքն՝ Արևմտյան Հայաստանի հայ զորականներին) ժողովեմ և Թրակիա ուղարկեմ, և դու քոնը (այսինքն՝ Արևելյան Հայաստանի հայ զորականներին) ժողովի՛ր և հրամայի՛ր Արևելք տանել... »:
- 3) «Քաջությամբ մեռնենք մեր աշխարհի և մեր ազգի համար»:
- 4) «Լավ ենք համարում մի անգամ մեռնել, քան թե ամեն օր եկեղեցու և քրիստոնեության արհամարհանքը և քակտումը տեսնել»:
- 5) «Մահ ոչ իմացեալ մահ է, մահ իմացեալ՝ անմահությիւն»:
- 6) «Քավ լիցի՝ իմ մոլորված ոչխարը մատնեմ գայլերին»

51

Գտնել այն իրադարձությունը, որը խախտում է ստորև տրված շարքի ժամանակագրական հաջորդականությունը:

- 1) Զվարթնոցատիպ եկեղեցու կառուցումը Անիում
- 2) Տրապիզոնի վրացա-բյուզանդական բանակցությունները
- 3) Հովհաննես-Սմբատ և Աշոտ թագավորների մահը
- 4) Փիլարտոսի իշխանության հիմնադրումը
- 5) Հայ բնակչության կոտորածը Մանանադիի Սմբատաբերդ լեռան մոտ
- 6) Ալփ Արսլանի գորքերի կողմից Անիի գրավումը և ավերումը

52

Ստորև թվարկված պատմական իրադարձությունների պատճառներից որո՞նք են ճիշտ:

- 1) Արցախից Ռուսաստան Հովսեփ Էմինի հեռանալու պատճառը Միմեոն Երևանցու և տեղի ուժերի կողմից նրան չօժանդակելն էր:
- 2) Զեյթունի 1862 թ. ապստամբության ժամանակ զեյթունցիների հետ օսմանյան կառավարության փոխզիջման գնալու պատճառը Անգլիայի կողմից Թուրքիայի ներքին կյանքին միջամտությունն էր:
- 3) Կարինում 1883թ. ապրիլին տեղի է ունեցել «Պաշտպան հայրենյաց» կազմակերպության անդամների դատավարությունը, որն առաջին քաղաքական դատավարությունն էր Օսմանյան կայսրությունում:
- 4) 1914 թ. կնքված ռուս-թուրքական համաձայնագրի չիրագործվելու պատճառներից էր Բալկանյան երկրորդ պատերազմը:
- 5) Անգլիայի և Ֆրանսիայի կողմից 1915 թ. Դարդանելի գործողությունը ձեռնարկելու պատճառը Կիլիկիայի և արաբական տարածքների գերմանական զորքերի ռազմակալման կասեցումն էր:
- 6) Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ ցարիզմի կողմից հայ կամավորական ջոկատների ցրման գլխավոր պատճառը հայերի անկախական ձգտումներն էին:

Ի՞նչ արդյունք ունեցան V դարի հայ ազատագրական պատերազմները:

- 1) Պահպանվեցին հայոց պետականության մի շարք բաղադրիչներ
- 2) Հայերը պահպանեցին քրիստոնեական դավանանքը
- 3) Ստեղծվեց հայկական մարզպանություն
- 4) Հայ ժողովուրդը փրկվեց մահմեդականացումից
- 5) Պատմական Հայաստանի մի հատվածում ստեղծվեց հայոց թագավորություն
- 6) Հայաստանի երկու հատվածները միավորվեցին

Ստորև տրված պնդումներից գտնել որո՞նք են ճիշտ:

- 1) Տիգրան Մեծի տերության տարածքը կազմված էր երեք կարգի հատվածներից՝ բուն հայկական հողեր, հպատակ թագավորություններ և տնտեսական ու մշակութային ազդեցության ոլորտում գտնվող երկրներ:
- 2) VIII դարում Սասանյան Պարսկաստանը մեծ վտանգ էր ներկայացնում Հայաստանի համար՝ չնայած նրան, որ լրջորեն թուլացել էր:
- 3) Պապի վարած անկախ քաղաքականության արդյունքում Հայաստանից վտարվեցին բյուզանդական զորքերը:
- 4) Դվինի 554 թ. ժողովում վերջնականապես հաստատվեց Հայոց եկեղեցու ազգային ինքնուրույնությունը:
- 5) Հայոց եկեղեցու նվիրապետական կառույցներից էր Աղվանից եկեղեցին, որի կաթողիկոսանիստ կենտրոնը XIV դարի վերջերից Գանձասարի վանքն էր:
- 6) XVI դ. առաջին կեսին զեյթունցիները պարտավորվեցին օսմանյան իշխանություններին վճարել տարեկան որոշակի հարկ՝ պահպանելով իրենց ներքին ինքնուրույնությունը:

Ընտրել այն տերմիններն ու հասկացությունները, որոնք բնորոշ չեն եղել Նոր տնտեսական քաղաքականությանը:

- 1) պարենմասնատրում
- 2) վարձու աշխատանք
- 3) պարենային հարկ
- 4) հացահատիկի արտադրության պետական մենաշնորհ
- 5) շուկայական հարաբերություններ
- 6) ազատ առևտուր
- 7) գյուղատնտեսության կոլեկտիվացում

56

Ստորև ներկայացված պատմական իրադարձությունների պատճառներից և հետևանքներից որո՞նք են ճիշտ:

- 1) Ք.ա. 735թ. Ասորեստանը չկարողացավ գրավել Տուշպան և չվերականգնեց իր դիրքերը Առաջավոր Ասիայում:
- 2) Ի նշանավորումն հայ-հռոմեական դաշինքի վերականգնման՝ հռոմեական կայսրը Խոսրով II-ին վերադարձրեց Հայաստանից թալանված ավարը:
- 3) Արտաշես II-ը ռազմական բարեփոխումներից հետո վերագրավեց Վիրքը:
- 4) Տիգրան III-ի ինքնուրույն և պարթևամետ քաղաքականություն վարելու մասին վկայում է նրա կողմից պահլավերեն մակագրությամբ դրամների թողարկումը:
- 5) Հելլենիստական դարաշրջանի վերջին փուլում Սասանյանները փորձեցին հայ ժողովրդի շրջանում տարածել գրադաշտականություն:
- 6) Հայոց արքա Խոսրով I-ի որդեգրած ճիշտ քաղաքական դիրքորոշման արդյունքում Հայաստանից հեռացվեցին հռոմեական լեգեոնները:

57

Գտնել այն երկու իրադարձությունները, որոնք խախտում են տրված շարքի ժամանակագրական հաջորդականությունը:

- 1) Թամանյան դիվիզիայի կազմացումը
- 2) Ուրուգվայի խորհրդարանի հանձնարարական տալը իր կառավարությանը՝ Հայկական հարցը ՄԱԿ-ի քննարկմանը ներկայացնելու մասին
- 3) Պոտսդամի կոնֆերանսի ավարտը
- 4) Հայկական ատոմակայանի բացումը
- 5) ՀՀ-ում առաջին նախագահական ընտրությունների անցկացումը
- 6) Հայաստանում Գերագույն խորհրդի առաջին այլընտրանքային ընտրությունների անցկացումը
- 7) ՀՀ Գերագույն խորհրդի սահմանադրական հանձնաժողովի ստեղծումը
- 8) ԼՂՀ պաշտպանության պետական կոմիտեի ստեղծումը

58

Թվարկվածներից որո՞նք են խախտում ստորև տրված շարքի ժամանակագրական հաջորդականությունը:

- 1) Հայաստանի անդամակցելը ԵԱՀԿ-ին
- 2) ՀՀ ՄԱԿ-ի լիիրավ անդամ դառնալը
- 3) Լորիս Ճգնավորյանի կողմից Գյումրիի մշակութային կենտրոնի հիմնումը
- 4) Քարվաճառի շրջանի ազատագրումը
- 5) ՀՀ լիիրավ անդամակցությունը Եվրոպայի խորհրդին (ԵԽ)
- 6) Հորադիզի շրջանի ազատագրումը
- 7) Նորարար փորձառական արվեստի կենտրոնի բացումը Երևանում
- 8) ՀՀ լիիրավ անդամակցությունը Եվրասիական տնտեսական միությանը
- 9) Քառօրյա պատերազմը

1828-1830 թթ. զանգվածային վերաբնակեցման հետևանքներ են՝

- 1) կարսեցիների հաստատվելը Գյումրիում, Շիրակի դաշտում և Ապարանում
- 2) 45 000 պարսկահայատակ հայերի տեղափոխվելը Արևելյան Հայաստան
- 3) բայազետցիների և ալաշկերտցիների հաստատվելը Սևանա լճի ավազանում
- 4) էրզրումցիների հաստատվելը Սուրմալուում, Դարաշիչակում և Փամբակում
- 5) Ախալքալաքում և Ախալցխայում հայ բնակչության տեսակարար կշռի շեշտակի աճը, նախորդ ժամանակներին բնորոշ ժողովրդագրական իրավիճակի վերականգնումը
- 6) Մուշ և Վան քաղաքների զրկվելը մեծ թվով հայ առևտրականներից ու արհեստավորներից, որոնք կարևոր տեղ ունեին Օսմանյան կայսրության տնտեսության մեջ
- 7) 70 000 արևմտահայերի վերաբնակվելը ռուսական տերությանն անցած տարածքներում

Ստորև տրված պնդումներից որո՞նք են ճիշտ:

- 1) Խորհրդային Հայաստանին Առաջին հանրապետությունից փոխանցվել էր հարևան երկու երկրների հետ տարածքային–սահմանային չլուծված խնդիրների «ժառանգությունը»:
- 2) Հայ–ադրբեջանական տարածքային խնդիրները կապված էին Նախիջևանի, Լեռնային Ղարաբաղի և Զանգեզուրի հետ, որոնք, ի վերջո, բոլորը ՌԿ(Բ)Կ կովկասյան բյուրոյի ջանքերով տրվեցին Ադրբեջանին:
- 3) ՀՍԽՀ կառավարությունը 1921 թ. հունիսի 13–ին պայքարը դադարեցնելու և խորհրդայնացումն ընդունելու հերթական կոչն է ուղղել Արցախի կառավարությանը՝ նշելով, որ երկրամասը լինելու է Հայաստանի կազմում:
- 4) ՌԿ(Բ)Կ կովկասյան բյուրոյի պլենումը 1921 թ. հուլիսի 4–ի նիստում ընդունել էր արդարացի որոշում՝ Լեռնային Ղարաբաղը միացնելու Խորհրդային Հայաստանին:
- 5) Հայ–վրացական տարածքային խնդիր էր նաև Զավախքի հարցը, որը ՌԿ(Բ) Կ կենտկոմի կովկասյան բյուրոյի ջանքերով լուծվել է Վրաստանի օգտին:
- 6) Կարսի պայմանագրի համաձայն՝ Նախիջևանում ստեղծվեց հատուկ կառավարման կոմիտե՝ Մոսկվայի վերահսկողության ներքո:

61

Ստանձնացնել այն պայմանները, որոնք տեղ են գտել 1829 թ. Ադրիանուպոլսի հաշտության պայմանագրում:

- 1) Ռուսաստանին էին անցնում Ախալքալաքը և Ախալցխան:
- 2) Ռուսաստանին էր անցնում նաև Արևմտյան Հայաստանի զգալի մասը՝ Կարսը, Արդահանը, Կադզվանը և Օլթին:
- 3) Ռուսաստանը Դանուբյան շրջանում ստանում էր Բեսարաբիան:
- 4) Ռուսաստանին էին անցնում սևծովյան առափնյա շրջանները՝ Փոթի նավահանգստով:
- 5) Ազատ առևտրի իրավունք էին ստանում երկու կողմերի հպատակները:
- 6) Թուրքիան պարտավորվում էր Ռուսաստանին վճարել 20 միլիոն ռուբլի ռազմատուգանք:
- 7) Կարսը, Էրզրումը և Մուշը ռուսները վերադարձրեցին Օսմանյան կայսրությանը:

62

Թվարկվածներից որո՞նք են արդի կրթամշակութային կյանքի իրական արդյունքներ:

- 1) Սփյուռքահայ նկարչուհի Սոնիա Պալասանյանի նախաձեռնությամբ 1993 թ. Երևանում բացվեց Նորարար փորձնական արվեստի կենտրոնը (ՆՓԱԿ)՝ սեփական պատկերասրահով:
- 2) Հայաստանում իր գործունեությունը վերսկսեց աշխարհահռչակ դիրիժոր Օհան Դուրյանը:
- 3) Գևորգ Գևորգյանը ստեղծեց Գարեգին Նժդեհին նվիրված հուշահամալիրը Կապանում:
- 4) Արամ Ղարաբեկյանը 2000 թ. ստանձնեց Հայաստանի ֆիլիարմոնիկ նվագախմբի ղեկավարությունը:
- 5) ՀՀ-ում ներդրվել է պարտադիր միջնակարգ կրթություն՝ 12-ամյա տևողությամբ և եռաստիճան հանրակրթական ծրագրերով:
- 6) Երևանում կանգնեցվել է Արա Շիրազի «Հովհաննես Բաղրամյան» ձիարձանը:
- 7) Հայաստանում դադարեցին գործելուց գրողների և արվեստագետների բոլոր միությունները:

63

Ստորև տրված պնդումներից որո՞նք են սխալ:

- 1) Անկախության հռչակագրի ընդունումից երկու ամիս անց ՀՀ Գերագույն խորհուրդը Հայաստանը հռչակել է անկախ պետություն:
- 2) Հայաստանի Գերագույն խորհրդի սահմանադրական հանձնաժողովը, որ ստեղծվել էր 1992 թ. նոյեմբերի 15-ին, զբաղվում էր նոր Սահմանադրության նախագծի մշակմամբ:
- 3) Մինչև ՀՀ անկախության հռչակումը երկրում արդեն ներդրվել էր բազմակուսակցական համակարգ:
- 4) Հետխորհրդային շրջանի ՀՀ Գերագույն խորհրդում ամենամեծ խմբակցությունն ուներ ՀԿԿ-ն:
- 5) ՀՀ Սահմանադրության փոփոխությունների առաջին տարբերակը հաստատվել է ՀՀ նախագահական չորրորդ ընտրություններից հետո:
- 6) ՀՀԿ-ն, ՀՅԴ-ն ու ՕԵԿ-ը 2003 թ. մայիսի 25-ի ԱԺ ընտրություններից հետո ստորագրել են քաղաքական կոալիցիայի համաձայնագիր:
- 7) Մեծ եղեռնի հիսնամյա տարելիցի օրը Երևանում տեղի են ունեցել զանգվածային ցույցեր և հանրահավաքներ. Հայաստանում նման մասշտաբի ելույթներ եղան նաև 1980-ական թթ.:

64

Ո՞ր իրադարձություններն են խախտում տրված շարքի ժամանակագրական հաջորդականությունը:

- 1) Տրդատ II-ի արշավանքը Տիգրան
- 2) Ոսխայի ճակատամարտը
- 3) Հռոմեական կայսր Կարակալլայի զորքերի ջախջախումը Հայաստանում
- 4) Մազբութների ջախջախումը Յլու գլուխ լեռան ճակատամարտում
- 5) Համագասպ Մամիկոնյանի նշանակումը հայոց սպարապետ
- 6) Արշակ III-ի գահակալության սկիզբը
- 7) Վռամշապուհի գահակալության սկիզբը
- 8) Խոսրով IV-ի երկրորդ անգամ հայոց գահ բարձրանալը

65

Թվարկվածներից որո՞նք են խախտում 1720–ական թթ. տեղի ունեցած դեպքերի տրված շարքի ժամանակագրական հաջորդականությունը:

- 1) Իվան Կարապետի ժամանումը Արցախ
- 2) պարսից շահին ապստամբներից պաշտպանելու պատրվակով Պետրոս Առաջինի կազմակերպած արշավանքի սկիզբը Անդրկովկաս
- 3) թուրքական բանակի կողմից Թիֆլիսի գրավումը
- 4) Կ. Պոլսի ռուս–թուրքական պայմանագրի կնքումը
- 5) Կարբի գյուղի դիմադրությունը թուրքական բանակին
- 6) Երևանի պաշարման սկիզբը թուրքական զորքերի կողմից
- 7) Հալիձորի ճակատամարտը
- 8) հայ զինվորականության մի մասի՝ Ավան և Թարխան հարյուրապետերի գլխավորությամբ, ռուսական բանակ տեղափոխվելը
- 9) Գյուլիստանի սղնախի պայքարի շարունակումը թուրքական նվաճողների դեմ Աբրահամ սպարապետի գլխավորությամբ

66

Գտնել ճիշտ պատասխանները:

1918 թ. մարտի 3–ին Բրեստ–Լիտովսկում ստորագրված պայմանագրի հետևանքով՝

- 1) Օսմանյան Թուրքիային անցան Արևմտյան Հայաստանի ազատագրված մարզերը:
- 2) Ռուսաստանը իր զորքերը շուտափույթ դուրս հանեց Կարսի և Բաթումի մարզերից:
- 3) Ռուսաստանը պարտավորվեց ճանաչել Արևմտյան Հայաստանը որպես արևմտահայության հայրենիք:
- 4) Ռուսաստանը դադարեցրեց իր մասնակցությունը Առաջին աշխարհամարտին:
- 5) Զորացրվեց Հայկական կորպուսը:
- 6) Կովկասում մնաց ընդամենը ռուսական երկու կորպուս:
- 7) Թուրքիան պարտավորվում էր հրաժարվել Հայաստանին հանձնված տարածքների նկատմամբ բոլոր իրավունքներից:

Ստորև թվարկված պատմական իրադարձությունների հետևանքներից որո՞նք են ճիշտ:

- 1) Սան Ստեֆանոյի պայմանագրի համաձայն՝ Ռուսաստանը ձեռք բերեց միայն Կարսը, Կարինը, Կադզվանը, Օլթին, Արդահանը:
- 2) 1724 թ. Էրզրումի պայմանագրով Ռուսաստանը տեր դարձավ մերձսևծովյան տարածքներին:
- 3) Արցախի XVIII դ. 20–ական թթ. զինված պայքարի ընթացքում հայ ազատագրական ուժերը թուրքական բանակի դեմ համատեղ պայքարի պայմանագիր են կնքել Գանձակի մահմեդականների հետ:
- 4) Բեռլինի պայմանագրով Օսմանյան կայսրությունը հետ ստացավ Բայազետը, Կարսը:
- 5) Փետրվարյան հեղափոխության հետևանքով Անդրկովկասում ստեղծվեց իշխանության նոր մարմին՝ Անդրկովկասի կոմիսարիատը:
- 6) Պարսկական շահը ճանաչել է Դավիթ բեկի իշխանությունը, նրա հետ դաշինք է կնքել և իրավունք վերապահել դրամ հատելու:
- 7) Աբդուլ Համիդ II–ի կողմից քրդական հեծելազորեր ստեղծելու պատճառներից էր քրդերին հակակառավարական գործողություններից հեռու պահելը:

Ստորև տրված պնդումներից որո՞նք են սխալ:

- 1) ԽՍՀՄ կառավարության որոշմամբ 1947թ. Խորհրդային Հայաստան պետք է ներգաղթեին ևս շուրջ 63 հազար սփյուռքահայեր:
- 2) Ամենամարդաշատ հայկական գաղթօջախները 1920–ական թթ. սկզբին Ֆրանսիայում և ԱՄՆ–ում էին, որոնց բարեկամական վերաբերմունքի շնորհիվ ապաստան էին գտել հարյուրհազարավոր հայեր:
- 3) Հայկական հարցը քննարկվել է Լոզանի կոնֆերանսում, որտեղ էլ փաստորեն մոռացության է տրվել Սևրի պայմանագիրը:
- 4) Հայկական հարցի արդարացի և վերջնական լուծման ամբողջ ծանրությունն իր վրա էր վերցրել խորհրդային պետությունը:
- 5) Նյու Յորքում կայացած Հայկական համաշխարհային կոնգրեսը, ներգաղթի կազմակերպման, Հայրենիք–Մփյուռք կապերի ամրապնդման հարցերը քննարկելուց բացի, փաստաթուղթ էր պատրաստել հայկական հողային պահանջների վերաբերյալ և ներկայացրել ԱՄՆ–ի նախագահ Ռուզվելտին:
- 6) Մեծ հայրենադարձության տարիներին Խորհրդային Հայաստան հայրենադարձվել է ավելի շատ մարդ, քան 1921–1936 թթ. և 1950–1982 թթ. ընթացքում միասին վերցրած:

Արևելքի ժողովուրդների առաջին համագումարին վերաբերող պնդումներից որո՞նք են ճիշտ:

- 1) Արևելքի ժողովուրդների առաջին համագումարը տեղի ունեցավ Անկարայում և նպաստեց ռուս-թուրքական բարեկամության ամրապնդմանը:
- 2) Համագումարը կարևոր դեր խաղաց Արևելք-Արևմուտք համագործակցությունն ամրապնդելու գործում:
- 3) Արևելքի ժողովուրդների առաջին համագումարի ստեղծած «Քարոզչության և գործողության խորհուրդը» 1920 թ. սեպտեմբերի 18-ին ընդունեց մի բանաձև-փաստաթուղթ, որի հիմնական դրույթներն ամբողջությամբ ուղղված էին ՀՀ-ի և հայ ժողովրդի դեմ:
- 4) Այդ խորհրդի մշակած փաստաթղթի համաձայն՝ Ռուսաստանից պահանջվում էր «թուրք-հայկական նոր կոտորածները» կանխելու պատրվակով որպես փրկարար և հաշտարար մտնել Հայաստան :
- 5) Այդ բանաձևով առաջարկվում էր հնարավոր բոլոր միջոցներով օգնել քեմալականներին և Հայաստանի վրա նրանց ռազմարշավի միջոցով նպաստել վերջինիս խորհրդայնացմանը:
- 6) Դավադիր այս փաստաթղթի ընդունումից երկու ամիս անց Թուրքիան առանց պատերազմ հայտարարելու ռազմական գործողություններ սկսեց Հայաստանի ու Վրաստանի դեմ:

Ներկայացված պնդումներից որո՞նք են ճիշտ:

- 1) XIV դարի վերջերից հայոց կաթողիկոսական Աթոռի փոխադրումը Հայաստան դարձել էր մեծ անհրաժեշտություն:
- 2) Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքությունը կարգավորում էր օսմանյան կայսրության հայ համայնքի հոգևոր և աշխարհիկ կյանքը:
- 3) Թուրք-պարսկական պատերազմների հետևանքով Իրանի խորքերը գաղթեցված հայերը XVI դարի սկզբներին հիմնեցին Նոր Ջուղան:
- 4) Արևմտյան երկրների, մասնավորապես Հռոմի օժանդակությամբ հայոց պետականությունը վերականգնելու քարոզչությունը Կիլիկիայում և Հայաստանում լայն տարածում ստացավ հայ բնակչության մեջ XV - XVII դարերում:
- 5) Նադիր շահի տիրապետության շրջանում Արցախի, Գեղարքունիքի, Սյունիքի, Վայոց ձորի հայ իշխանները սկսեցին կոչվել մելիքներ:
- 6) Հայաստանում մոնղոլական տիրապետության հետևանքով այնքան շատ հայ բնակչություն էր գաղթել Ղրիմի թերակղզի, որ դրա հարավ-արևելյան շրջանը հաճախ անվանում էին Ծովային Հայաստան:

Ըստ ժամանակագրական հաջորդականության՝ թվարկված իրադարձություններից ո՞րն է տեղի ունեցել առաջինը:

- 1) Մայիսյան բարենորոգումների ծրագրի հանձնումը սուլթանին
- 2) Խանասորի արշավանքը
- 3) Գում Գափուի խաղաղ ցույցը
- 4) Շենիկի գյուղապետ Գրգոյի տանը ինքնապաշտպանական ժողովի հրավիրումը
- 5) Աղասու նախագահությամբ Ջեյթունի ժամանակավոր կառավարության կազմվելը
- 6) Սարգիս Կուկունյանի արշավանքը
- 7) Գևորգ Չավուշի ու Անդրանիկի վրեժխնդիր լինելը Բշարե Խալիլից
- 8) Բաբը Ալիի ցույցը

Ընտրել տերմինների կամ հասկացությունների սխալ բացատրությունները:

- 1) Նեպի տարիներին իրենց աշխատանքի շնորհիվ կայուն գյուղացիական տնտեսություն ստեղծած խավը հայտնի էր կուլակ անվանումով:
- 2) 1923 թ. նոյեմբերին Երևանում գումարված այն համաժողովը, որտեղ հնչակյանները հանդես եկան իրենց վերացման մասին հայտարարությամբ, կոչվեց ինքնավերացման համագումար:
- 3) Արցախյան շարժման սկզբում Երևանում տեղի ունեցող բողոքի հանրահավաքները գլխավորող մարմինը կոչվում էր ՀՀԾ:
- 4) ԽՍՀՄ-ում 1980-ական թվականների երկրորդ կեսին իրականացված քաղաքականությունը հայտնի է «վերակառուցում» անունով:
- 5) Այն կազմակերպությունը, որին պաշտոնական եկեղեցու դեմ պայքարում օգտագործում էին խորհրդային իշխանությունները, կոչվում էր «Ազատ եկեղեցական եղբայրություն» կամ «Նոր եկեղեցի»:
- 6) ԱՄՆ-ում Հայ հեղափոխական դաշնակցության ստեղծած Հայկական ազգային խորհուրդը հայտնի է նաև Հայ դատի հանձնախումբ անունով:
- 7) 1919 թ. սեպտեմբերին ստեղծված Հայաստանի միավորված բոլշևիկյան կազմակերպությունների կենտրոնական ղեկավար մարմինը հայտնի էր «Հայաստանի կոմիտե» անունով:
- 8) «Որոգայթ փառաց» գրքում պետության բարձրագույն օրենսդիր մարմինը պետք է կազմվեր ժողովրդի կողմից ընտրված փոխանորդներից (պատգամավորներից):

Նշել տերմինների կամ հասկացությունների ճիշտ բացատրությունները:

- 1) Բագրատունյաց շառավիղներից ձևավորված խավը կոչվում էր ոստանիկներ:
- 2) Հայաստանի պարսկա-բյուզանդական բաժանումից հետո Բարձր Հայք նահանգը կրում էր «Մեծ Մասն Մեծ Հայոց» անունը:
- 3) Պարսից արքայի և բյուզանդական կայսեր միջև 363 թ. կնքված պայմանագիրը անվանել են «ամոթալի»:
- 4) Հերթ ոստիկանի «աշխարհագրով» ծխահարկը փոխարինվեց գլխահարկով:
- 5) Հայաստանի պարսկա-բյուզանդական բաժանումից հետո Այրարատ նահանգի մեծ մասի վրա կազմված վարչական միավորը կոչվում էր «Ներքսագոյն Հայք»:
- 6) Արշակունյաց Հայաստանում արքունիքը կոչվում էր երիցանի:
- 7) Հայաստանի պարսկա-բյուզանդական բաժանումից հետո Տուրուբերան նահանգը հայտնի էր «Մեծ Հայք» անունով:
- 8) Պարոնտերը Բագրատունյաց Հայաստանում փոխարինում էր Արշակունիների շրջանի հայր մարդպետին:

Ստորև տրված պնդումներից գտնել որո՞նք են ճիշտ:

- 1) Հայտնի նկարիչ Ստեփանոս Ներսիսյանը Պետերբուրգի գեղարվեստի ակադեմիայում սովորել է Ադաթոն Հովնաթանյանի հետ:
- 2) Մադաքիա Օրմանյանը գալիք սերունդներին ավանդել է զգուշանալ եվրոպական տերությունների քաղաքականությունից, որովհետև նրանց համար գլխավորը «շահն ու օգուտն է»:
- 3) XIX դ. վերջին հայ գեղանկարչության մեջ մինչ այդ բացառիկ նշանակություն ունեցող բնանկարի ժանրն իր տեղը զիջել է դիմանկարին:
- 4) Բյուզանդիայի պատմության, հայոց միջնադարի և Հայկական հարցի ուսումնասիրության ասպարեզում զգալի ներդրում է ունեցել Անտոն Գարագաշյանը:
- 5) Անտոն Գարագաշյանի «Պատմութիւն Հայոց» աշխատությունը ընդգրկում է հայ ժողովրդի ծագումից մինչև V դ. ավարտն ընկած ժամանակաշրջանը:
- 6) Անդրեաս Տեր-Մարտիքյանի կերտած՝ Խաչատուր Աբովյանի հուշարձանը նոր շրջանի հայ կերպարվեստի առաջին կոթողային քանդակն է:

Թվարկվածներից որո՞նք ճիշտ չեն արտահայտում պատմական իրադարձությունների պատճառահետևանքային կապերը:

- 1) 1965 թ. Մեծ եղեռնի տարելիցին նվիրված միջոցառումների անցկացումը հետևանք էր ազգային ինքնագիտակցության զարթոնքի:
- 2) Հայաստանում այլախոհական կազմակերպությունների հանդես գալը պայմանավորված էր ազգային զարթոնքով և կորցրած պատմական տարածքները վերադարձնելու գաղափարով:
- 3) Հայաստանում ազգային ինքնագիտակցության զարթոնքի պատճառը ԽՍՀՄ-ում ստալինիզմի վերացման գործընթացն էր:
- 4) Խորհրդային Հայաստանում բնակչության կենսամակարդակի աճի հետևանքը սփյուռքահայության մեծ հայրենադարձությունն էր:
- 5) Խորհրդային Հայաստանում հայրենադարձության հետևանքը ՀԽՍՀ ժողովրդագրական իրավիճակի վատթարացումն էր:
- 6) Կոլեկտիվացման արդյունքում խորհրդային երկրի գյուղատնտեսության վիճակը կտրուկ բարելավվեց, աճեց աշխատանքի արտադրողականությունը:
- 7) Ստալինի անձի պաշտամունքի ձևավորման հետևանքը ԽՍՀՄ-ի հաջողություններում և հաղթանակներում ժողովուրդների դերի թերագնահատումն էր:

Իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) Սևրի պայմանագրի ստորագրումը
- 2) Ալեքսանդրապոլի թուրք-հայկական հաշտության պայմանագրի կնքումը
- 3) Խորհրդային Ռուսաստանի ճնշման ներքո թուրքական զորքերի հեռանալը Ալեքսանդրապոլից
- 4) Մոսկվայում «Ռուս-թուրքական բարեկամության և եղբայրության» պայմանագրի ստորագրումը
- 5) Հովհաննես Ադամյանի կողմից եռագույն հեռուստատեսության և լուսահեռագրության սարքի ստեղծումն ու ցուցադրումը
- 6) Ջանգեզուրի խորհրդայնացումը
- 7) Արևելքի ժողովուրդների 1-ին համագումարը
- 8) Կարսի պայմանագրի ստորագրումը

77

Իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմություն» աշխատության երկրորդ գիրքը եզրափակող իրադարձությունները
- 2) «Կանոնագիրք Հայոց» երկի կազմումը
- 3) «Կնիք հաւատոյ» ժողովածուի կազմումը
- 4) «Հայոց Մեծ թվականի» սահմանումը
- 5) Առաջին բարձրագույն դպրոցի հիմնումը Հայաստանում
- 6) Առաջին հայ պատմիչի աշխատության տպագրումը իր կենդանության օրոք
- 7) Արևմտյան Հայաստանում հայոց դպրոցների բացումը Մեսրոպ Մաշտոցի նախաձեռնությամբ
- 8) «Էջմիածնի ավետարանի» ձեռագրի կազմումը

78

Ք. ա. I դարի իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) Արտաշես II-ի օրոք Հայաստանում բոլոր հռոմեացիների ոչնչացումը
- 2) Հայոց արքայի դավադրական սպանությունը Արտաշատ քաղաքում
- 3) Հայոց արքայի և թագուհու հրաժարվելը մեծարանքի խոսքեր ասել Եգիպտոսի թագուհուն
- 4) Լուկուլլոսի զորքերի հեռացումը Հայաստանից
- 5) Հայ-պարթևական դաշինքի կնքումն Արտաշատում
- 6) Կրասոսի բանակի ժամանումը Ատրիք
- 7) «Յոթանասուն հովիտների» վերադարձը Հայաստանին
- 8) Ատրպատականի թագավորության միացումը Հայոց թագավորությանը Արտաշես II-ի օրոք

79

Իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) Տաշիր-Չորագետի թագավորության ընդգրկումը վրացական պետության կազմի մեջ
- 2) Մանգիե-Ջավախքի իշխանության ստեղծումը
- 3) Լոռե քաղաքի գրավումը մոնղոլների կողմից
- 4) Ամբերդ ամրոցի ազատագրումը հայ-վրացական զորքերի կողմից
- 5) Երզնկայի գրավումը մոնղոլների կողմից
- 6) Գանձակ քաղաքի ավերումը մոնղոլների կողմից
- 7) Գագիկ II թագավորի սպանության վրեժի լուծումը
- 8) Կարսի հանձնումը Բյուզանդիային Գագիկ Աբասյանի կողմից

80

Իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ:

- 1) Արցախահայության 1-ին համագումարը Շուշիում
- 2) ՀՅԴ-ի 9-րդ ընդհանուր ժողովի գումարումը
- 3) Հայաստանի առաջին հանրապետությունում պետական լեզվի մասին օրենքի ընդունումը
- 4) Դրոյի ջոկատի կողմից Խնուսի գրավումը
- 5) Արարայի ճակատամարտը
- 6) Արևմտահայերի առաջին համագումարը
- 7) 26 կոմիսարների գնդակահարումը
- 8) Նշանավոր հայդուկ Քեռիի զոհվելը Ռևանդուզի կոլում